

Розділ 2. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ ТА ГАЛУЗЕЙ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ

УДК 364

Пилипів Н. І., П'ятничук І. Д., Сологуб С. І.

КОНЦЕПЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОТГ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті досліджено питання концепції соціальної відповідальності ОТГ у контексті сталого розвитку. Визначено структуру сталого розвитку з урахуванням реформ та складові формування сталого розвитку ОТГ. За результатами проведеного дослідження сформовано авторське бачення термінам «концепція соціальної відповідальності» та «соціальна відповідальність ОТГ», що дасть

змогу застосувати емпіричний підхід у проведенні наступних наукових досліджень з метою вирішення окресленої проблематики та здійснити пошук шляхів успішної реалізації цілей сталого розвитку.

Ключові слова: концепція, соціальна відповідальність, сталий розвиток, об'єднання територіальних громад, складові сталого розвитку.

Pylypiv N. I., Piatnychuk I. D., Sologub S. I.

CONCEPT OF ATC SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The paper examines the concept of OTC social responsibility in the context of sustainable development. The structure of sustainable development taking into account reforms and components of the formation of sustainable development of OTC has been determined. According to the results of the research, the author's vision for the terms «concept of social responsibility» and «social responsibility of OTC» has been formed, which will allow empirical approach

in conducting the next scientific research to be carried out in order to solve the identified problems and to search for ways to successfully implement the goals of sustainable development.

Key words: concept, social responsibility, sustainable development, association of territorial communities, components of sustainable development.

Вступ. Реалізацію економічних реформ в Україні, неможливо уявити собі без децентралізації, метою якої є наблизити владу до народу через створення сучасної системи місцевого самоврядування, наділення територіальних громад повноваженнями та ресурсами, надання якісних та доступних суспільних послуг громадянам.

Здійснення практичної діяльності об'єднаних територіальних громад (ОТГ) з надання таких послуг на місцевому рівні обумовлює необхідність врахування їх специфічних умов формування при розробці стратегії соціально-економічного розвитку ОТГ, науковим підґрунтям якої є концепція сталого розвитку, яка висуває нові вимоги до її проведення.

Таку діяльність, яка має бути орієнтована на інвестиції та інновації, необхідно спрямовувати на обґрунтоване визначення як стратегії економічного розвитку ОТГ через подальший розвиток виробництва продукції, робіт, послуг; так і стратегії екологічного розвитку орієнтованої на покращення природоохоронної діяльності та стратегії соціально політики, через підвищення рівня купівельної спроможності грошових доходів населення. Інструментом, який пов'язує інтереси клієнтів послуг, як окремих громадян ОТГ із постачальниками послуг для їх досягнення, сприяючи їх покращенню є соціальна відповідальність.

Питанню визначення соціальної відповідальності в умовах сталого розвитку при-

святили свої праці такі науковці, як: Н. Бібік, А. Зінченко, М. Саприкіна, В. Попович, І. Акімова, О. Осінкіна, В. Мазуренко А. М. Вергун, Л. А. Грицина, Н. В. Караєва, Р. В. Коран, Т. А. Коцко, Д. Медоуз, І. В. Недіна, В. П. Прадун, І. О. Тарасенко, В. Трегобчук, Dima Jamali, Charlotte Karam, Johan Graafland, Amaeshi K., Arsoy A., Arabaci O., Bird F., Smucker J., Islam M.A., Deegan C., Kolk, A., Lenfant F., Lund-Thomsen P., Nadvi K., Porter M.E. та ін.

Однак, попри вагомий внесок науковців у розвиток економічної думки щодо соціальної відповідальності, сучасні умови господарювання і зміна підходів до формування інформаційних запитів менеджменту зумовлюють потребу у проведенні подальших досліджень з окресленої проблематики, щоб дати змогу відповідати на виклики сьогодення.

Постановка завдання. Завдання статті полягає у розробці концептуального підходу до визначення концепції соціальної відповідальності, яка сприятиме ефективній діяльності ОТГ у контексті забезпечення її сталого розвитку.

Результати дослідження. Світові інтеграційні та глобалізаційні процеси вимагають реалізації ідеї сталого розвитку, під яким необхідно розуміти як загальну концепцію щодо важливості забезпечення рівноваги між задоволенням потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі [1, с. 148].

Дослідження поняття «сталий (стійкий) розвиток» з'явився в природокористуванні, і під ним розуміють систему експлуатації природних ресурсів, при якій вони не виснажуються і мають можливість природного відтворення. Формування сучасного бачення поняття «сталий розвиток» зумовила, висунута на початку 1970-х рр. американськими ученими на чолі з Д. Форрестером та Д. Медоузом, теорія «меж зростання», яка передбачає, що при збереженні існуючих тенденцій зростання світового населення, зростання післявоєнного промислового виробництва і, як наслідок, експоненціального збільшення забруднення довкілля і виснаження природного потенціалу планети настане так звана «глобальна катастрофа». Широкого поширення набуло дослідження сталого розвитку («sustainable development») з 1987 р., коли була опублікована доповідь Всесвітньої комісії ООН щодо

довкілля і розвитку «Наше спільне майбутнє», відома як доповідь Р. Х. Брундтланда. У ній стійкий розвиток визначався як розвиток, при якому нинішні покоління задовольняють свої потреби, не позбавляючи майбутні покоління можливості задовольняти власні потреби [2, с. 32].

Підтримуємо позицію дослідників А. М. Вергун та І. О. Тарасенко, які на основі проведених досліджень дійшли висновку, що реалізація концепції сталого розвитку повинна відбуватися на таких рівнях: глобальному, національному, регіональному; галузевому та на рівні суб'єктів господарювання. Це сприятиме формуванню комплексного системного підходу до розв'язання екологічних, економічних та соціальних проблем. Тому вирішення глобальних проблем не можливе без узгодження дій та стратегій розвитку на всіх рівнях – від рівня світової спільноти в цілому і рівня окремих країн до рівня промисловості та конкретних підприємств [3, с. 208].

З урахуванням вищенаведеного слід констатувати, що сталий розвиток сприятиме підвищенню конкурентоспроможності, дасть змогу зміцнити позиції на регіональних та міжнародних ринках, що створить основу для економічного розвитку держави, вирішення екологічних та соціальних проблем.

Варто відзначити, що з урахуванням реформ у економічній та правовій сфері країни забезпечення сталого економічного розвитку можна простежити на кількох його рівнях. Зокрема, це вплив на сталий розвиток окремого підприємства, ОТГ, регіону та національної економіки в цілому. Відомо, що сталий розвиток розглядають у розрізі трьох складових (рис. 1).

1) економічної, що передбачає у більшій мірі збереження сукупного капіталу, підвищення рентабельності;

2) соціальної – забезпечення соціальної захищеності людей через дотримання соціальної відповідальності;

3) екологічної – забезпечення захисту навколишнього середовища, зменшення використання природних ресурсів, зменшення відходів [1, с. 149].

Очевидно, що формування сталого розвитку ОТГ проявляється у трьох сферах: економічній, екологічній та соціальній, які взаємопов'язані між собою (рис. 2).

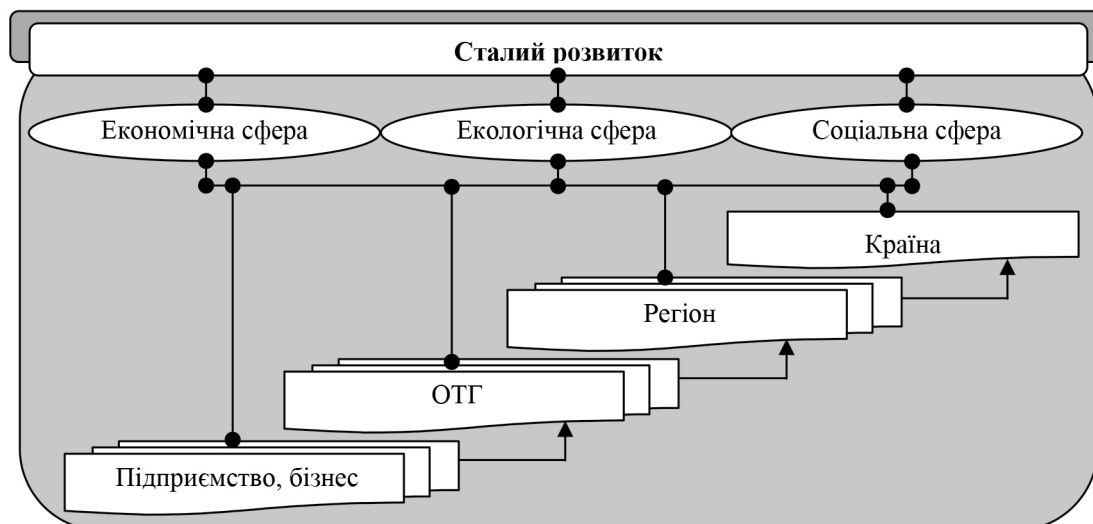

Рис. 1. Структура сталого розвитку з урахуванням реформ

Джерело: розроблено авторами

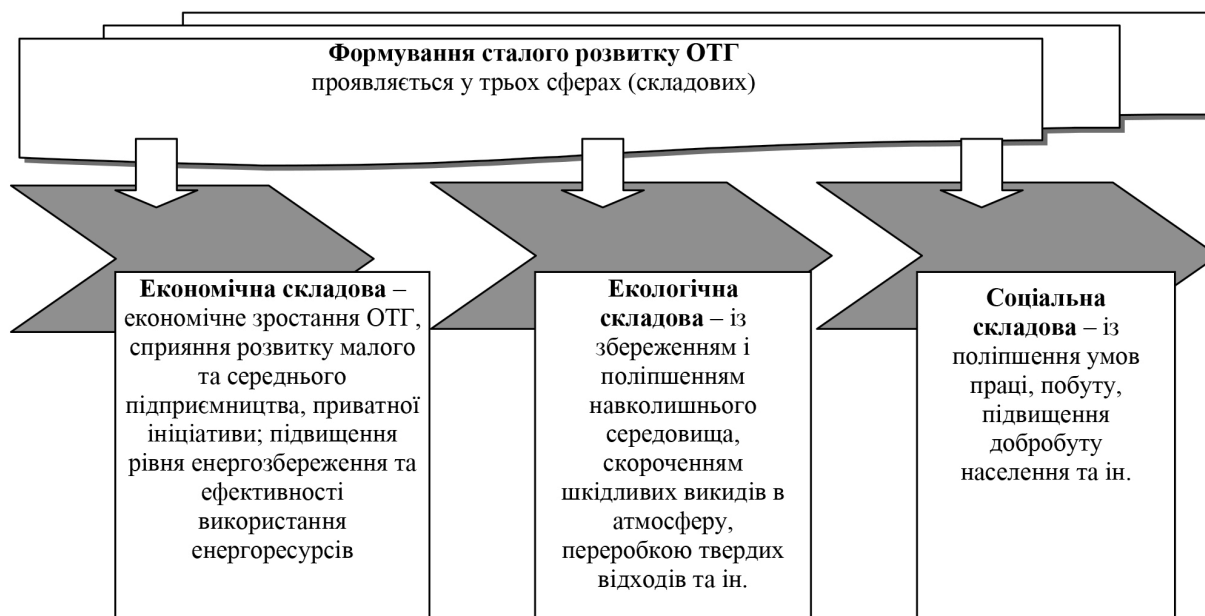

Рис. 2. Складові формування сталого розвитку ОТГ

Джерело: розроблено авторами

Так, економічна складова сталого розвитку може проявлятися через економічне зростання ОТГ, сприяння розвитку малого та середнього підприємництва, приватної ініціативи, підвищення рівня енергозбереження та ефективності використання енергоресурсів, збільшення рівня конкурентоспроможності ОТГ та ін.; екологічна складова – із збереженням і поліпшенням навколишнього середовища, скороченням шкідливих викидів в атмосферу, переробкою твердих відходів та ін.; соціальна складова – із поліпшення умов праці, побуту, підвищення добробуту населення, покращен-

ня якості створеного продукту, виконаних робіт чи наданих послуг на території ОТГ, умов якості життя населення та ін. Тобто формування сталого розвитку проявляється у трьох горизонтальних площинах (економічній, екологічній та соціальній сферах).

Вважаємо, що забезпечення сталого розвитку на всіх виокремлених рівнях можливе за умови реалізації соціальної відповідальності, яка поширюється на такі основні напрями, як: дотримання прав людини; дотримання вимог законодавства; ділова та корпоративна етика; захист навколишнього природного середови-

ща; співпраця із зацікавленими сторонами; дотримання міжнародних норм поведінки; догляд за людьми похилого віку; прозорість та підзвітність [4, с. 25].

Доцільно відзначити, що згідно з Стандартом соціальної відповідальності ISO 26000 «соціальна відповідальність – це відповідальність організації за вплив її рішень та діяльності на суспільство та навколишнє середовище через прозору та етичну поведінку, що сприяє сталому розвитку, враховуючи здоров'я та добробут суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін та відповідає діючому законодавству; узгоджується з міжнародними нормами поведінки та інтегрована в діяльність всієї організації» [5].

У результаті проведеного дослідження сформовано авторське бачення загальної концепції соціальної відповідальності – це сукупність суспільно-економічних (соціальних) відносин, центральне місце у яких займає людина та її сфери життєдіяльності, і передбачають формування соціальної відповідальності на рівні країни, регіону ОТГ та окремого бізнесу (підприємства) і, результатом якої є соціальна захищеність населення як країни, регіону, ОТГ, так і працівників окремих підприємств (рис. 3).

Сформована авторська позиція дасть змогу застосувати емпіричний підхід у проведенні наступних наукових досліджень з метою вирішення окресленої проблематики та здійснити пошук шляхів успішної реалізації цілей сталого розвитку.

У результаті проведеного дослідження нами зосереджено увагу на визначенні сутності соціальної відповідальності та специфіки функціонування ОТГ. Виявлено, що трактування терміну «соціальна відповідальність ОТГ» відсутнє, тому з метою дослідження окресленої проблематики, застосовано науковий підхід до вирішення практично значущих питань і сформовано авторське бачення трактування терміну, а саме: соціальна відповідальність ОТГ – це добровільно взятий на себе обов'язок відповідати за: певну ділянку роботи, справу, що безпосередньо пов'язані і визначають спосіб і рівень життя людей, підвищення їх добробуту, споживання (освіта, культура, охорона здоров'я та ін.); вплив рішень та діяльності ОТГ на суспільство, працівників, партнерів та громадян ОТГ, як споживачів послуг, що реалізується через прозору систему мотивації, яка узгоджена із нормативно-правовими нормами з метою забезпечення сталого розвитку в меж-

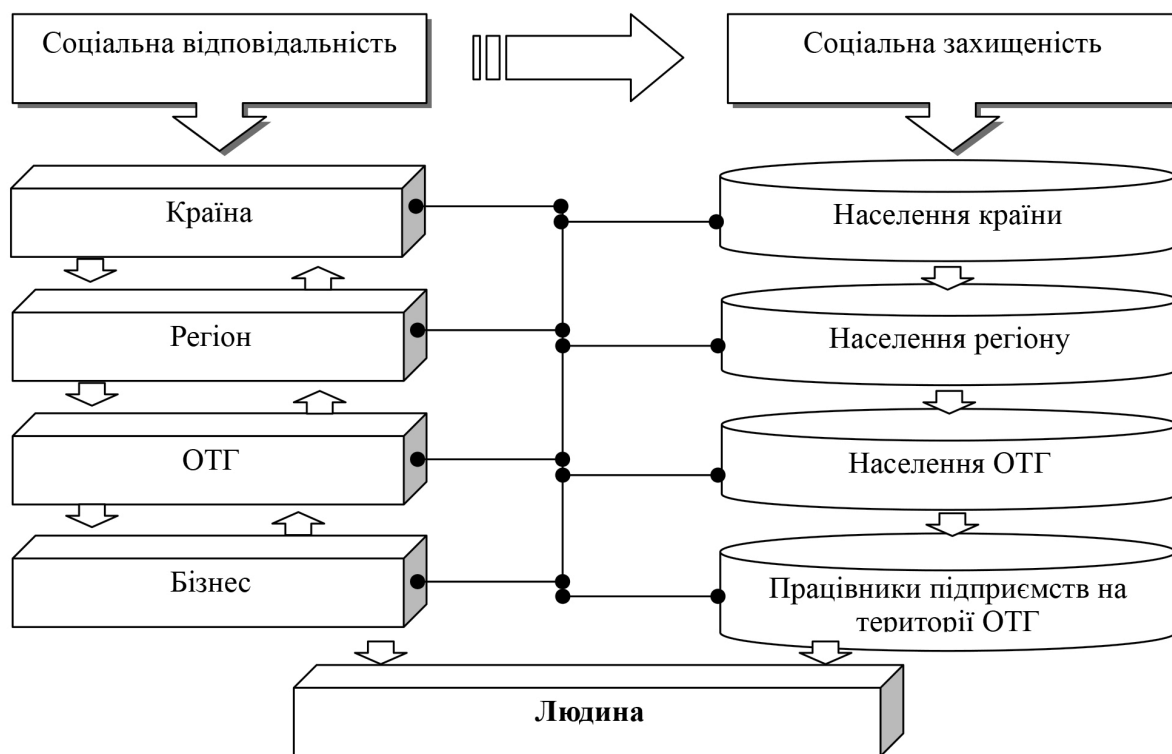

Рис. 3. Загальна концепція соціальної відповідальності

Джерело: розроблено авторами.

ах таких трьох сфер: економічної, соціальної та екологічної.

У результаті вивчення спеціальної літератури виявлено, що основні дослідження щодо соціальної відповідальності проведені стосовно бізнесу (на рівні підприємства). Однак, функціонування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) як суб'єкта економічної діяльності характеризується специфікою, яка відрізняє їх від підприємств, а саме: метою функціонування; організаційною структурою; джерелами фінансування; відповідальністю тощо (табл. 1). Врахування виявленої специфіки функціонування ОТГ є необхідним при побудові концепції соціальної відповідальності ОТГ з метою забезпечення сталого розвитку.

сталого розвитку (86 завдань розвитку та 172 показники моніторингу їх виконання) [6].

Серед сформованих Цілей сталого розвитку особливу увагу, вважаємо, необхідно звернути на перші три [6]:

1. Перша ціль – подолання бідності у всіх її формах та усюди. Передбачає ліквідацію крайньої бідності для всіх людей до 2030 р.; скоротити частку чоловіків, жінок і дітей будь-якого віку, що живуть у злиднях у всіх їх проявах; упровадити належні системи і заходи соціального захисту тощо.

2. Друга ціль – подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства. Передбачає до 2030 р. покінчи-

Таблиця 1

Порівняльна характеристика ОТГ та підприємств як організаційних структур управління для визначення впливу на побудову концепції соціальної відповідальності

Специфічна ознака	ОТГ	Підприємство
1	2	3
Мета функціонування	Надання послуг	Отримання прибутку
Організаційна структура	Сукупність сіл і селищ, установ і підприємств, які є постачальниками послуг, наявність адміністративного персоналу ОТГ	Сукупність підрозділів, наявність адміністративного персоналу підприємства, який формує ієрархічні рівні управління
Джерела фінансування	Бюджетні кошти, власні кошти, гранти	Власні і позичені кошти
Відповідальність	Перед громадою	Перед діловими партнерами

Джерело: складено авторами.

Доцільно також звернути увагу на те, що центральне місце у концепції соціальної відповідальності займає людина. Так, 15 вересня 2017 р. Уряд України представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку. У доповіді представлені результати адаптації 17 глобальних Цілей сталого розвитку 2016-2030 рр. з урахуванням специфіки національного розвитку [6].

Глобальні Цілі сталого розвитку були затверджені у 2015 р. на саміті ООН з питань сталого розвитку. За ініціативи Уряду України та за сприяння системи ООН в Україні протягом року тривав відкритий та інклюзивний процес адаптації Цілей сталого розвитку. Використовуючи широкий спектр інформаційних. Статистичних та аналітичних матеріалів, була розроблена національна система Цілей

ти з голодом з забезпечити всім, особливо малозабезпеченим і вразливим групам населення цілорічний доступ до безпечної, поживної та достатньої їжі; задовольнити потреби у харчуванні зокрема літніх людей тощо.

3. Третя ціль – забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх в будь-якому віці. Серед іншого передбачає зменшити на третину передчасну смертність від неінфекційних захворювань за допомогою профілактики і лікування, а також підтримувати психічне здоров'я і благополуччя та ін.

У контексті отриманих результатів можна стверджувати, що розвиток кожної сфери сталого розвитку на рівні окремої ОТГ уможливується через застосування сучасних методик управління, які відповідатимуть за інформаційні запити керівництва у межах виокремлених завдань. Так, якщо керівництво ОТГ

зорієнтоване на навколишнє середовище (зберегти навколишнє природне середовище для майбутніх поколінь, оптимізувати процес використання ресурсів, зменшити шкідливі викиди в атмосферу, здійснити переробку твердих побутових відходів), то у цьому випадку доцільно скористатися еколого-орієнтованим управлінням; якщо керівництво орієнтоване на соціальну сферу (поліпшити добробут, соціальні умови життя населення ОТГ, сприяти задоволенню потреб населення), то доцільно обрати систему управління якістю; а якщо орієнтоване не економічну сферу (забезпечити економічне зростання ОТГ, зростання добробуту громадян, подолання бідності), то доцільно обрати систему вартісно-орієнтованого управління (рис. 4).

Слід відмітити, що забезпечення сталого економічного розвитку ОТГ необхідно здійснювати із урахуванням інших сфер сталого розвитку, які є взаємопов'язані, що забезпечить комплексний системний підхід у побудові ефективної системи управління ОТГ [1, с. 155].

Висновки. Таким чином, реалізація економічних реформ неможлива без децентралізації, метою якої є наблизити владу до народу через розвиток об'єднаних територіальних громад з розширенням повноважень для надання якісних соціально-економічних послуг, піклування про людей похилого віку. Тому, на наш погляд, змінити ситуацію на краще можна тільки через розробку концепції соціальної відповідальності в контексті сталого розвитку ОТГ та систе-

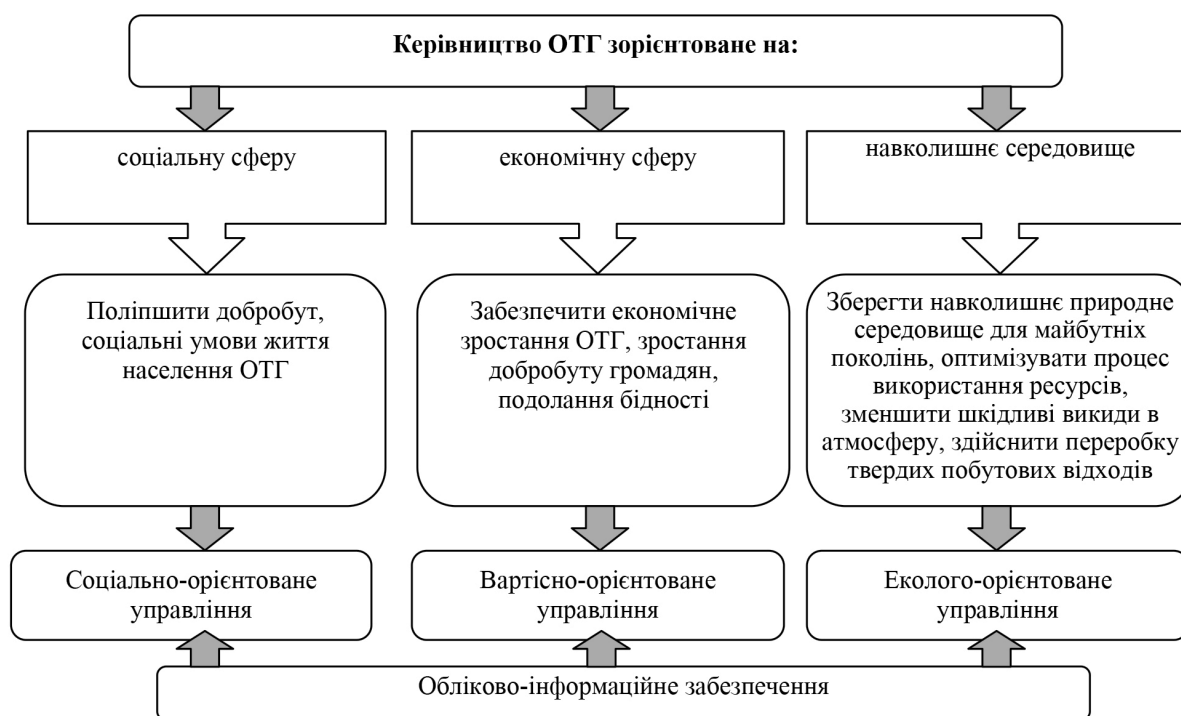

Рис. 4. Модель обліково-інформаційного забезпечення управління сферами сталого розвитку ОТГ

Джерело: розроблено авторами.

Для успішної реалізації кожної із вище описаних методик управління необхідне якісне обліково-інформаційне забезпечення, яке адаптується під відповідні інформаційні запити менеджменту. Це можливо з допомогою раціональної організації управлінського обліку у кожному із описаних випадків. Зокрема через розробку і прийняття відповідних внутрішніх регламентів, рекомендацій, положень, посадових інструкцій, графіків документообігу, норм, планів, форм бюджетів, відомостей та управлінської звітності [1, с. 155].

ми взаємоузгоджених управлінських заходів в частині кожної складової завдяки широкого залучення активних громадян ОТГ.

Література

1. Пилипів Н. І. Організація управлінського обліку у формуванні інформаційної бази забезпечення розвитку будівельних підприємств / Н. І. Пилипів, В. М. Мотиль // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2017. – Вип. 13. – С. 146-156.
2. Грицина Л. А. Сталий розвиток України через призму міжнародних індексів / Л. А. Грицина // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 3. – С. 32-36.

3. *Vergun A. M.* Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації / А. М. Вергун, І. О. Тарасенко // Вісник КНУТД. – 2014. – №2. – С. 207-218.

4. *Komarova K. V.* Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу на підприємствах України / К. В. Комарова, Н. В. Ковальчук // Інноваційна економіка. – 2016. – № 5-6. – С. 25-30.

5. ISO 26000 – Social responsibility [Electronic resource] / International Organization for Standardization. – Available at: <http://www.iso.org/iso/catalogue>.

6. Цілі сталого розвитку 2016-2030 [Електронний ресурс] / Представництво ООН в Україні. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/4203-2017-natsionalna-dopovid-tsili-staloho-rozvytku-ukraina-iaka-vyznachaie-bazovi-pokaznyky-dlia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku-tssr>.

1. *Pylypiv N. I.* Organization of management accounting in the formation of an information base for the development of construction enterprises / N. I. Pylypiv, V. M. Motyl // Actual problems of the region's economy development. – 2017. – Vol. 13. – pp. 146-156.

2. *Grytsina L. A.* Sustainable development of Ukraine through the prism of international indices / L. A. Grytsina // Bulletin of the Khmelnytsky National University. – 2012. – Vol. 3. – pp. 32-36.

3. *Vergun A. M.* Concept of sustainable development in the conditions of globalization / A. M. Vergun, I. O. Tarasenko // Bulletin of KNUVD. – 2014. – Vol. 2. – pp. 207-218.

4. *Komarova K. V.* Social Responsibility as a Component of Business Development Strategy at Ukrainian Enterprises / K. V. Komarova, N. V. Kovalchuk // Innovative Economics. – 2016. – Vol. 5-6. – pp. 25-30.

5. ISO 26000 – Social responsibility [Electronic resource] / International Organization for Standardization. – Available at: <http://www.iso.org/iso/catalogue>.

6. Sustainable Development Objectives 2016-2030 [Electronic Resource] / United Nations Office in Ukraine. – Access mode : <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/4203-2017-natsionalna-dopovid-tsili-staloho-rozvytku-ukraina-iaka-vyznachaie-bazovi-pokaznyky-dlia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku-tssr>.

Гнатюк Т. М., Шкроміда В. В., Мельник Н. Б.

ОПЕРАТИВНИЙ ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ЗАКУПІВЕЛЬ, ПРОДАЖ ТА РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядаються актуальні аспекти та сучасні тенденції формування оперативної інформації про обіг грошових коштів підприємства. Розкрито методичний підхід до оперативного аналізу ефективності розрахунково-кредитних операцій підприємства. Досліджується вплив інформації оперативного обліку в системі прийняття управлінських рішень на

підвищення інтенсивності грошового обороту та ефективність операційної діяльності через оцінку тривалості етапів операційного циклу.

Ключові слова: грошовий оборот, тривалість операційного циклу, оперативна інформація, розрахунково-кредитні операції.

Hnatyuk T. M., Shkromyda V. V., Melnyk N. B.

OPERATIVE ACCOUNTING AND ANALYSIS OF PURCHASES, SALES AND SETTLEMENT OPERATIONS OF THE ENTERPRISE

The actual aspects and current trends of the formation of operational information about the turnover of the company's cash flow are considered. The methodical approach to the operational analysis of the efficiency of settlement and credit operations of the enterprise is revealed. The influence of information of operational accounting in the system of making managerial decisions on

increasing the intensity of monetary turnover and the efficiency of operational activity through evaluation of the duration of stages of the operating cycle.

Key words: cash turnover, duration of the operational cycle, operational information, settlement and credit operations.

І. Вступ. Успішне управління будь-яким суб'єктом господарювання полягає у забезпеченні високого рівня ефективності операційної діяльності та формуванні позитивного

грошового потоку, що забезпечує вивільнення ресурсів на інвестиційну діяльність з метою розвитку і формування основного капіталу чи на фінансову діяльність з метою диверсифікації джерел коштів.